9.2.2026

Eduskunnan työelämä- ja tasa-arvovaliokunta

Itä-Suomen elinvoimakeskuksen lausunto eduskunnan työelämä- ja tasa-arvovaliokunnalle

Asia:

U70/2025 vp Valtioneuvoston kirjelmä eduskunnalle komission ehdotuksista Euroopan aluekehitysrahaston, mukaan lukien Euroopan alueellinen yhteistyö (Interreg), koheesiorahaston ja Euroopan sosiaalirahaston perustamisesta osana kansallista ja alueellista kumppanuussuunnitelmaa sekä aluekehityksen ja laadukkaisiin työpaikkoihin, osaamiseen ja sosiaaliseen osallisuuteen vuosiksi 2028–2034 myönnettävän unionin täytäntöönpanoedellytyksistä (koheesiopolitiikan asetusehdotukset 2028–2034).

U53/2025 vp Valtioneuvoston kirjelmä eduskunnalle komission asetusehdotuksesta ”Euroopan taloudellisen, sosiaalisen ja alueellisen yhteenkuuluvuuden, maatalouden ja maaseudun, kalatalouden ja merielinkeinojen, vaurauden ja turvallisuuden rahaston perustamisesta vuosiksi 2028-2034 sekä asetuksen (EU) 2023/955 ja asetuksen (EU, Euratom) 2024/2509 muuttamisesta”, (kumppanuusrahastoasetus, NRP-asetus), ja komission asetusehdotuksesta ”Euroopan parlamentin ja neuvoston asetus talousarvion menojen seurantaa ja tuloksellisuutta koskevan kehyksen sekä unionin ohjelmia ja toimintaa koskevien muiden horisontaalisten sääntöjen vahvistamisesta”, (tuloksellisuusasetus).

1. Lausunnonantajan näkökulma

Itä-Suomen elinvoimakeskus kiittää mahdollisuudesta lausua asiassa.

Elinvoimakeskus toimeenpanee ja yhteensovittaa useita elinvoimaan, aluetalouteen ja työmarkkinoihin liittyviä tehtäviä ja toimii keskeisenä viranomaisena EU:n alue- ja rakennepolitiikan ohjelmien sekä Euroopan maatalouden tukirahaston ja Euroopan maaseudun kehittämisen maatalousrahaston toimeenpanossa. Tämän vuoksi tarkastelemme ehdotettuja EU-rahoitusjärjestelyjä elinvoimakeskuksen tehtäviin kuuluvilta osin mm. elinvoiman, osaamisen ja yrittäjyyden näkökulmasta ja tuomme

esiin sen, mikä Suomen ja Itä-Suomen kannalta olisi näkemyksemme mukaan vaikuttavinta.

Itä-Suomen elinvoimakeskuksen lausunnossa kiinnitetään erityistä huomiota Itä-Suomen asemaan, jossa työmarkkinoiden rakenteet, väestökehitys ja toimintaympäristö poikkeavat merkittävästi monista muista osista Suomea. Elinvoimakeskus katsoo, että Itä- ja Pohjois-Suomeen kohdennettavat koheesiovarat ovat työelämäpolitiikan sekä alueellisen tasa-arvoisuuden toteuttamisen kannalta erittäin merkittäviä.

2. Keskeiset huomiot rahoituksen kohdistumisesta

2.1. ESR-rahoituksen vaikuttavuus ja suuntaaminen

1. Itä-Suomi on koheesiopolitiikan näkökulmasta alue, joille on historiallisesti kohdennettu alueellisia kehityseroja tasaavaa rahoitusta. Tämä rahoitus on keskeinen väline työmarkkinoiden toimintakyvyn, osaamispohjan ja väestön osallisuuden turvaamiseen. Itä-Suomen erityispiirteitä ovat: työvoiman saatavuus ja osaamisvaje esiintyvät samanaikaisesti korkeamman rakennetyöttömyyden kanssa, väestö ikääntyy ja vähenee nopeammin kuin valtakunnassa keskimäärin, etäisyydet ja harva asutus heikentävät yhdenvertaista pääsyä työhön, koulutukseen ja palveluihin. Näistä syistä koheesiopolitiikan rooli korostuu Itä-Suomessa voimakkaammin kuin monilla muilla alueilla. Tulevalla ohjelmakaudella on tärkeää varmistaa, ettei rahoituksen rakenteellinen kohdentuminen ja tuloksellisuusohjaus heikennä mahdollisuuksia vastata näihin pitkäkestoisiin haasteisiin. Koheesiopolitiikan vaikutukset työelämään ja tasa-arvoon ovat Itä-Suomessa rakenteellisesti syvempiä kuin kasvukeskuksissa. Ilman alueellisesti kohdennettua EU-rahoitusta työmarkkinoiden eriytyminen ja väestön eriarvoinen asema suhteessa muuhun Suomeen vahvistuvat.
2. Itä-Suomen elinvoimakeskus pitää tärkeänä, että sosiaalirahaston teemat: **osaaminen, työllistyminen ja osallisuus säilyvät,** vaikka ohjelmakaudella painotetaan tuloksellisuutta ja reformeja. Haluamme korostaa, että Itä-Suomen kaltaisilla alueilla työmarkkinaongelmat ovat rakenteellisia ja pitkäkestoisia. Pelkästään lyhyen aikavälin työllistymistä korostavat indikaattorit eivät kuvaa todellista vaikuttavuutta. Alueilla, joilla työmarkkinoille kiinnittyminen vaatii pitkiä ja yksilöllisiä polkuja, tulisi tunnistaa, että joustavuus on vaikuttavuuden edellytys. Tunnistamme, että tarvitaan konkreettisia, alueelliset erot huomioivia mittareita. Kannatamme Euroopan sosiaalirahaston ydintehtävän säilyttämistä osaamisen, työllistymisen ja osallisuuden vahvistajana.
3. Itä-Suomen elinvoimakeskus katsoo, että Euroopan sosiaalirahaston tulevassa ohjelmassa **osaamisen kehittämistä tulee tarkastella palkkatyön, yrittäjyyden ja itsensä työllistämisen sekä työ- ja osaamisperäisen maahanmuuton muodostamana kokonaisuutena**. Itä-Suomessa työurat ovat katkonaisia ja vaativat uudelleenkouluttautumista, yritystoiminnan jatkuvuus ja uusiutuminen on keskeistä työllisyyden ja alueellisen pitovoiman kannalta. Nykyisellä ohjelmakaudella yrittäjien ja yritysjohdon osaamisen kehittäminen on jäänyt ESR-rahoituksessa vähäiseksi. Tulevalla

kaudella tulisi vahvistaa erityisesti yrittäjien ja yritysjohdon osaamista muuttuvassa toimintaympäristössä sekä liiketoimintaosaamista alueilla, joilla markkinaehtoiset koulutusratkaisut ovat rajallisia. Tämä tukee samalla työmarkkinoiden toimivuutta, uusien työpaikkojen syntyä sekä työllistymismahdollisuuksien lisääntymistä.

2.2. Kehitys- ja yritysrahoituksen yhteensovittaminen – EAKR ja ESR tukemaan toisiaan

Elinvoimakeskuksella on kyky ja mahdollisuus yhdistää kehittämisrahoitusta ja yritysrahoitusta. Itä-Suomen elinvoimakeskus katsoo, että rahastojen välisen synergian vahvistaminen lisää merkittävästi niiden vaikuttavuutta.

Erityisesti tulisi varmistaa, että:

- **EAKR tukee yritysten investointeja ja innovaatiokykyä, ja**
- **ESR mahdollistaa myös yritysten ja yrittäjien osaamista,**

jolloin syntyy kokonaisuus, jolla voidaan edistää alueiden elinvoimaa monipuolisesti.

Tämän linjauksen tulisi näkyä selvästi myös uuden rahaston Suomen toimeenpanossa.

2.3. Alueellisen tasa-arvon toteuttaminen – liittymissopimuksen hengessä

Suomen EU-liittymissopimuksessa korostetaan alueellisen tasa-arvon merkitystä. Pidämme tärkeänä, että tämä periaate huomioidaan myös uuden rahaston suunnittelussa ja toteutuksessa.

Erityisesti epäsuotuisien alueiden elinvoimaa tulisi vahvistaa seuraavien toimenpiteiden kautta:

- **kohdennettu, joustava osaamisen kehittäminen**
- **tuki yrittäjyyden edellytysten parantamiseen**
- **elinkeinorakenteen monipuolistaminen**

2.3.1 Itä-Suomi – elinvoima on myös kokonaisturvallisuutta

Ulkorajan sulkeutuminen, investointien väheneminen ja väestökehitys vaikuttavat heikentävästi Itä-Suomen työmarkkinoihin ja elinvoimaan. Elinvoimakeskus katsoo, että **alueellinen elinvoima on osa kokonaisturvallisuutta**, sillä ilman työtä, osaamista ja saavutettavuutta alueiden sosiaalinen ja taloudellinen kestävyys heikkenee. Ihmisillä tulee olla tulevaisuudenusko ja työtä, jotta heillä on myös jotain mitä puolustaa.

2.3.2 Alueellinen tasa-arvo, liikennejärjestelmä ja Itä-Suomi

Itä-Suomen elinvoimakeskus pitää tärkeänä, että liikenneväylien ml. valtion maanteiden, rautateiden ja vesiväylien kehittämiseen voidaan hakea ja saada rahoitusta EU:n rahoitusinstrumenteista. Itä-Suomi (tässä Etelä-Savo, Pohjois-Savo ja Pohjois-Karjala) on laaja ja muutamaa kaupunkiseutua lukuun ottamatta harvaanasuttu alue, jolla sijaitsee 16 000 km eli noin viidennes Suomen maanteistä. Näistä lähes puolet on vähäliikenteisiä sorateitä. Itä-Suomen päällystetyistä maanteistä (noin 9 000 km) kolmeneljäsosaa on vähäliikenteisiä.

Maanteiden korjausvelka rasittaa merkittävästi em. vähäliikenteistä maantieverkon osaa, joka on vilkkaiden pääteiden ohella elintärkeä niin Itä-Suomen kuin koko maan alkutuotannolle ja huoltovarmuudelle. Korjausvelan kehittyminen on seurausta kaksi vuosikymmentä jatkuneesta kunnostustarpeisiin nähden riittämättömästä perusväylänpidon rahoituksesta.

Vaikka EU-rahoitusta ei voidakaan käyttää jo olevien maanteiden korjaamiseen, on **Itä-Suomessa tarpeita myös valtion väylien kehittämisinvestoinneille**. EU-rahoituksen kohdentaminen näihin hankkeisiin voi osaltaan avata mahdollisuuksia perusväylänpidon rahoituksen saattamiselle väylien ylläpidon tarpeita vastaavan suuruiseksi.

4. Sosiaalinen ehdollisuus ja työvoimapolitiikan rooli

Ehdotuksessa korostuu sosiaalinen ehdollisuus. Itä-Suomen elinvoimakeskus pitää tärkeänä, että sosiaalisten tavoitteiden ja työvoimapolitiikan yhteys elinvoimaan ja työmarkkinoihin tunnistetaan.

Itä-Suomen elinvoimakeskus katsoo, että sosiaalisen ehdollisuuden tulisi olla pakollinen kaikissa NRPP -toimenpiteissä samalla tavoin kuin ympäristövelvoitteet huomioiva NSH -periaatekin. Julkisia varoja käytettäessä työehtojen ja työturvallisuuden noudattamisen vaatimus ei ole ylimääräinen rasite.

5. U53 -kirjelmä: erityisesti asetusehdotus COM(2025) 565 final -kohdasta ”VII osasto - Suunnitelmien hallinnointi” (49-57 artiklat):

Itä-Suomen elinvoimakeskus tuo esiin tarpeen korostaa erityisesti NRPP-ohjelman tehokasta ja taloudellista toimeenpanoa eli välittävien toimielinten toimintaa. Hallintoviranomainen voi nimetä yhden tai useamman välittävän toimielimen. Tehokkaan ja taloudellisen toimeenpanon varmistamiseksi välittävinä toimieliminä tulisi olla monialaiset ja useilla hallinnonaloilla toimivat elinvoimakeskukset.

Välittävällä toimielimellä tulee olla laaja-alainen osaaminen EU-ohjelmien toimeenpanosta alueilla. Tätä osaamista on elinvoimakeskuksissa. Kun toimeenpanoa ei hajauteta liian monelle toimijalle, voidaan varmistaa vaatimus EU:n taloudellisten etujen turvaamisesta. Elinvoimakeskuksen toiminnassa painopiste on ohjelmien toimeenpanossa, ei ohjelmien laatimisessa.

6. **Yhteenveto – Elinvoiman näkökulma rahastojen onnistumisen edellytyksenä**

Lausunnon keskeiset viestit valiokunnalle ovat:

A. **ESR:n painotuksissa teemat osaaminen, työllistyminen ja osallisuus tulee säilyttää.**

B. **EAKR ja ESR tulee nähdä toisiaan tukevina instrumentteina**, jotka yhdessä vahvistavat alueiden elinvoimaa. Tasapainoinen alueellinen kehitys ja alueellinen koheesio rahastojen yhteisiä tavoitteita ja tukevat toisiaan.

C. **Alueellinen tasa-arvo** tulee huomioida liittymissopimuksen hengessä, huomioiden Itä-Suomen erityisolosuhteet ja epäsuotuisille alueille kohdentuvana osaamisen ja yrittäjyyden tukena.

D. **Elinvoimakeskusten tulisi toimia välittävinä toimieliminä.**

Tämä asiakirja on hyväksytty viraston sähköisessä asianhallintajärjestelmässä.
Asian on ratkaissut ylijohtaja Ari Niiranen.

Jakelu: Eduskunnan työelämä- ja tasa-arvovaliokunta

Tämä asiakirja KEHA/1440/2026 on hyväksytty sähköisesti / Detta dokument KEHA/1440/2026 har godkänts elektroniskt

Ratkaisija Niiranen Ari 09.02.2026 11:25